

Πέντε φωτεινοὶ φάροι τῆς Ἑλληνορθόδοξης Παιδείας ἐπὶ Τουρκοκρατίας (Χολέβας Κωνσταντῖνος Πολιτικὸς Ἐπιστήμων)

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Θεολογία και Ζωή](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

Γιὰ νὰ τιμήσουμε τὰ 200 χρόνια ἀπὸ τὴ Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐπανάστασῃ τοῦ 1821, ἀξίζει νὰ θυμηθοῦμε αὐτοὺς ποὺ προετοίμασαν τὸ ἔδαφος διαφυλάσσοντας τὴ Χριστιανικὴ Πίστη, τὴν ἐθνικὴ συνείδηση καὶ τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα. Ἐπιλέγω πέντε φωτεινοὺς φάρους, οἱ ὁποῖοι φώτισαν τὸ Γένος κατὰ τὰ σκοτεινὰ χρόνια τῆς δουλείας.

Ἅγιος Δαμασκηνὸς Στουδίτης

Στὸν χειμαζόμενο ἀπὸ τὴν τουρκικὴ κατάκτηση Ἑλληνισμό, ἔστειλε ἡ Θεία

Πρόνοια μία μεγάλη μορφή κατὰ τὸν 16ο αἰώνα. Πρόκειται γιὰ τὸν Ἅγιο Δαμασκηνὸ Στουδίτη, τὸν ὁποῖο ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ στὶς 27 Νοεμβρίου. Κληρικός, λόγιος, μαχητικὸς Ὁρθόδοξος, συγγραφεὺς θαυμαστῶν βιβλίων, σοφός, σεμνὸς καὶ ἀσκητικὸς, ὁ Δαμασκηνὸς ὑπῆρξε ἄριστος Ποιμενάρχης στὶς δυὸ Ἐπισκοπές, ὅπου τὸν ἀπέστειλε τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο. Πρῶτα στὴν Ἐπισκοπὴ Λητῆς καὶ Ρεντίνης (σημερινὴ Μητρόπολη Λαγκαδά) καὶ στὴ συνέχεια στὴν Μητρόπολη Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης, ὅπως ὀνομαζόταν τότε.

Ὁ Δαμασκηνὸς γεννήθηκε στὴ Θεσσαλονίκη μᾶλλον τὸ 1520. Σπούδασε στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ εἶχε δάσκαλο τὸν διάσημο στὴν ἐποχὴ τοῦ Θεοφάνη Ἐλεαβοῦλκο Νοταρᾶ. Συνδέθηκε μὲ τὴν ἱστορικὴ Μονὴ Στουδίου, γι' αὐτὸ καὶ ὀνομάσθηκε Στουδίτης. Συνεργάσθηκε στενὰ μὲ σπουδαίους Πατριάρχες, ὅπως ὁ Μητροφάνης, ὁ Ἰώασαφ Β΄ ὁ Μεγαλοπρεπὴς καὶ ὁ Ἱερεμίας ὁ Τρανός. Ἐξελέγη Ἐπίσκοπος Λητῆς καὶ Ρεντίνης τὸ 1560 καὶ ἡ χειροτονία του ἔγινε στὴ Θεσσαλονίκη καὶ μάλιστα στὸν γνωστὸ Ναὸ τῆς Ροτόντας, σήμερα Ναὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Λόγω τῆς Τουρκοκρατίας, ὁ Μητροπολιτικὸς Ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας Θεσσαλονίκης εἶχε μετατραπεῖ σὲ τζαμί καὶ γιὰ ἓνα διάστημα ὡς Μητροπολιτικὸς Ναὸς ἐχρησίμευσε ἡ Ροτόντα, γνωστὴ τότε ὡς Ναὸς τῶν Ἀρχαγγέλων.

Ὁ Δαμασκηνὸς ὑπῆρξε πραγματικὸς δάσκαλος τοῦ ὑποδούλου Γένους. Ὁ 16ος αἰώνας ἦταν μία σκοτεινὴ περίοδος, μὲ διώξεις τῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τοὺς Ὄθωμανοὺς δυνάστες, ἐξισλαμισμοὺς, ταπεινώσεις, ἀπαγορεύσεις καὶ ἄλλα δεινά. Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἀγωνίσθηκε νὰ διατηρήσει ὄχι μόνον τὴν Πίστη, ἀλλὰ καὶ τὴ γλῶσσα καὶ τὴν ἐθνικὴ ταυτότητα. Ὅποιος ἐξισλαμιζόταν, ἔλεγαν ὅτι τούρκεψε. Μὲ ἀπλὰ λόγια: Ὅποιος χανόταν γιὰ τὴν Ὁρθοδοξία χανόταν καὶ γιὰ τὸν Ἑλληνισμό. Ὁ Δαμασκηνὸς εἶχε πλήρη συνείδηση τῶν δυσκολιῶν καὶ τῶν εὐθυνῶν. Ἔδωσε βάρος στὴ Χριστιανικὴ καὶ στὴν ἐλληνοπρεπεῖ παιδεία.

Τὸ πιὸ διάσημο καὶ πολυδιαβασμένο ἔργο του ἐγράφη ὅταν ὁ Δαμασκηνὸς ἦταν ἀπλὸς ὑποδιάκονος. Ἔχει τὸν τίτλο: «Θησαυρὸς Δαμασκηνοῦ τοῦ ὑποδιακόνου καὶ Στουδίτου τοῦ Θεσσαλονικέως, μετὰ τῆς προσθήκης ἐν τῷ τέλει καὶ ἐτέρων ἐπτὰ λόγων ψυχωφελεστάτων καὶ τῆς ἐξηγήσεως τοῦ Πάτερ ἡμῶν». Τὸ βιβλίον περιέχει 36 ἀγιολογικοὺς, πανηγυρικοὺς καὶ ἠθικοὺς λόγους, γραμμένους σὲ γλῶσσα κατανοητὴ ἀπὸ τὸν ἀπλὸ λαό. Ὁ «Θησαυρὸς» μεταφράσθηκε σὲ ὅλες σχεδὸν τὶς γλῶσσες τῶν Βαλκανίων καὶ ὠφέλησε τὰ μέγιστα τοὺς Ὁρθοδόξους, οἱ ὁποῖοι ἔπρεπε νὰ σταθοῦν ὄρθιοι ἀπέναντι στὸ καταπιεστικὸ Ὄθωμανικὸ Ἰσλάμ καὶ στὶς προπαγάνδες τῶν Δυτικῶν Χριστιανῶν.

Κύριλλος Λούκαρις

Ὁ Κύριλλος Λούκαρις γεννήθηκε στό Ἡράκλειο τῆς Κρήτης τό 1572 καί σπούδασε στή Βενετία καί στήν Πάδοβα τῆς Ἰταλίας. Ἀπεστάλη ἀπό τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο στή νότιο Ρωσία, Μολδαβία, Οὐκρανία καί Πολωνία γιά νά ἐργασθεῖ κατά τῆς Οὐνίας. Τό 1601 διεδέχθη στόν θρόνο τῆς Ἀλεξανδρείας τόν σοφό Πατριάρχη Μελέτιο Πηγᾶ. Τόν Νοέμβριο τοῦ 1620 ἐξελέγη Οἰκουμενικός Πατριάρχης στήν Κωνσταντινούπολη. Οἱ ραδιουργίες τῶν ξένων θρησκευτικῶν προπαγανδῶν τόν κατέστησαν ὑπόπτο στά μάτια τῶν Τούρκων, οἱ ὁποῖοι τόν στραγγάλισαν στίς 27 Ἰουνίου 1638. Γιά τίς θεολογικές του διατριβές ἔχουν γραφεῖ πολλά καί ἀφήνω τό θέμα αὐτό στούς εἰδικούς. Θά ἤθελα, ὡς μελετητής τῆς Ἰστορίας καί τῆς ἐθνικῆς μας ταυτότητας, νά μείνω περισσότερο στήν ἐθνική ἀφύπνιση τῶν ὑποδούλων, τήν ὁποία ἐπιχειρεῖ ὁ Λούκαρις μέ τά δύο περίφημα κείμενα τοῦ 1616, γραμμένα σέ γλῶσσα δημῶδη τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἔχουν σήμερα ιδιαίτερη ἀξία αὐτά τά κείμενα, διότι ἀπό τούς διαστρεβλωτές τῆς ἱστορίας μας ἀμφισβητεῖται ἡ διαχρονική συνέχεια τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Λέγουν, δηλαδή, ὅτι κατά τήν διάρκεια τῆς Τουρκοκρατίας δέν ὑπῆρχε ἐλληνική ἐθνική συνείδηση καί ὅτι ὁ δυτικός Διαφωτισμός τόν 18ο αἰῶνα μᾶς δίδαξε, ὅτι εἴμαστε Ἕλληνες!

Ἀφήνω νά τοῦς ἀπαντήσῃ ὁ μαχητικός Ἱεράρχης. Παραθέτω αὐτούσιο κείμενο τοῦ Λουκάρεως με τίτλο «Διάλογος βραχύς μεταξύ Ζηλωτῆ καί Φιλαλήθη» καί ἐπιλέγω τό ἀκόλουθο χαρακτηριστικό ἀπόσπασμα, στό ὁποῖο φαίνεται ἡ δυναμική ἀπόκρουση τῆς προπαγάνδας τῶν Ἰησοιτῶν καί ἡ ἄρρηκτη σύνδεση Ὁρθοδοξίας καί Ἑλληνισμοῦ:

«Πρέπον εἶναι, ὧ ἄνδρες Ἕλληνες καί τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας γνήσια παιδιά, ἂν ἴσως (λέγω) καί ἡμασθεν ξεπεσμένοι ἀπό βασιλείαν καί ἀπό πλοῦτη καί ἀνάπαυσεσ ὅπου ἔχει ὁ κόσμος, νά μήν προδώσωμεν κατά τήν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς μας...

Ἐνθυμηθῆτε, ἄνδρες Ἕλληνες, τούς περασμένους καιρούς καί θέλετε ἰδεῖ, ὅτι κανένα καιρόν οἱ Λατίνοι τοῦ γένους μας φίλοι δέν ἦτονε. Ὁ Πάπας καί οἱ ὑπερασπισταί του πάντοτε ἦσαν ἐχθροί τοῦ γένους μας, πάντοτε τήν ἀπώλειαν τῆς βασιλείας μας ἤθελαν... Δία τοῦτο, ὅταν σᾶς λέγουσι «ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης καί τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶναι μία καί δέν εἶναι ἀνά μέσον μας διαφορά», μέ κακήν διάθεσιν σᾶς τό λέγουν, διότι αὐτοί ὅλοι, καί Γεζουῖται καί Φράροι, εἰς τά βιβλία, τά βιβλία ὅπου γράφουν καί εἰς ταῖς διδαχαῖς ὅπου κάμνουν, ἡμᾶς τούς Ἕλληνας μᾶς κρᾶζουν σχισματικούς καί αἰρετικούς ἀποστάτας καί κάθε ἄλλον κακό ὄνομα...».

Ὁ Λούκαρις χρησιμοποιεῖ τόν ὄρο «ἡ βασιλεία μας», γιά νά ὑποδηλώσει τήν Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία (Ρωμανία), ἀποδεικνύοντας ὅτι οἱ ὑπόδουλοι Ἕλληνες αἰσθάνονταν συνεχιστές καί κληρονόμοι της. Τόν ὄρο Φράροι χρησιμοποιεῖ γιά τούς Ρωμαιοκαθολικούς μοναχοὺς ἀπὸ τήν γαλλικὴ λέξι freres = ἀδελφοί. Τονίζω μέ ἔμφαση τὴν χρῆση τοῦ ἐθνικοῦ ὀνόματος Ἕλληνες, διότι ἀπαντᾷ σέ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι σταματοῦν τόν Ἑλληνισμό στό τέλος τῆς κλασσικῆς Ἑλλάδος καί τόν ξαναβρίσκουν γύρω στό 1780!

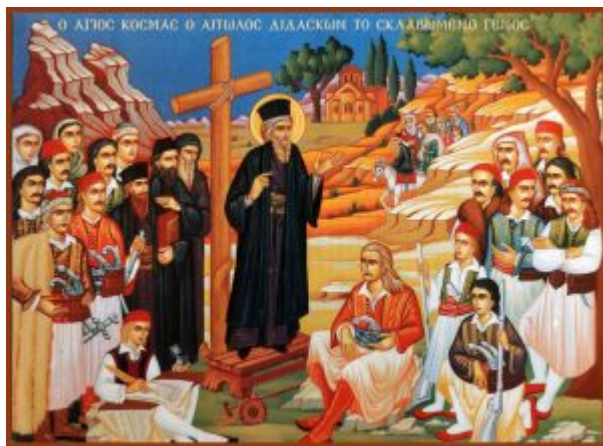
Ἡλίας Μηνιάτης

Ὁ Ἡλίας Μηνιάτης γεννήθηκε στὸ Ληξοῦρι τῆς Κεφλληνίας τὸ 1669. Ἦταν υἱὸς τοῦ ἱερέως Φραγκίσκου Μηνιάτη καί τῆς πρεσβυτέρας του Μαρεζίας. Σὲ ἡλικία δέκα ἐτῶν, τὸ 1679, εἰσῆλθε ὡς τρόφιμος στὸ Φλαγγινιανὸν Φροντιστήριον τῶν Ἑλλήνων τῆς Βενετίας, ὅπου διέπρεψε στὰ θεολογικὰ καί φιλοσοφικὰ γράμματα. Ἀμέσως μετὰ τὴν ἀποφοίτησή του, ἡ σχολικὴ Ἐφορεία (ἐπιτροπή) τὸν διόρισε καθηγητὴ τῶν ἑλληνικῶν μαθημάτων ἐπὶ τρία ἔτη καί ἔτσι ἀπέκτησε ἀγαθὴ φήμη. Παράλληλα πρὸς τὴν διδασκαλία, ἐξελίχθηκε σὲ ἄριστο ἱεροκῆρυκα. Οἱ Κεφαλλονῖτες καί οἱ Ζακυνθηνοὶ πληροφορήθηκαν τὰ διδακτικὰ καί ρητορικὰ του

τάλαντα καὶ τὸν κάλεσαν νὰ μορφώσῃ τοὺς νέους τῶν Ἐπτανήσων, ὅπου ἐργάσθηκε ἐπὶ ἕνδεκα ἔτη. Τὸ 1696- 1698 κήρυξε τὸν Θεῖο Λόγο στὴν Ἑνετοκρατούμενη Κέρκυρα. Ἡ παρουσία του στὰ Ἴονια νησιὰ τόνωσε τὸ φρόνημα τῶν κατοίκων, οἱ ὁποῖοι εἶχαν νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴν ἀντιορθόδοξη προπαγάνδα τῶν Ἑνετῶν.. Ἔζησε ἐπτὰ χρόνια στὴν Κωνσταντινούπολη, ὅπου τὰ κηρύγματά του ἀπέσπασαν τὴν ἐπιδοκιμασία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Τὸ 1710 ἐξελέγη Μητροπολίτης Κερνίκης καὶ Καλαβρύτων τῆς Πελοποννήσου. Ἀπεβίωσε στὴν Πάτρα τὴν 1.8.1714, ἀπὸ ἄγνωστη αἰτία, σὲ ἡλικία μόλις σαρανταπέντε ἐτῶν.

Πιστεύω ὅτι ἀξίζει νὰ παραθέσω λίγες φράσεις ἀπὸ ἕνα ἱστορικὸ κήρυγμά του στὴ Βενετία, μὲ ἀφορμὴ τὴν ἑορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου. Ὁ Μηνιάτης μὲ γλαφυρὴ γλῶσσα, κατανοητὴ καὶ σήμερα, ἰκετεύει τὴν Θεοτόκο νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς ταλαιπωρουμένους Ἕλληνες καὶ παρουσιάζει, μὲ τὴν παράθεση ὀνομάτων Ἁγίων καὶ πόλεων, τὴν ἀντίληψή του γιὰ τὰ πνευματικὰ ὅρια τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἄν καὶ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη χρησιμοποιεῖτο καὶ ὁ ὅρος Ρωμηὸς γιὰ νὰ ὑποδηλώσῃ τὸν Ὀρθόδοξο Ἕλληνα, ὁ Μηνιάτης ἐμμένει στὴ χρῆση τῶν ὄρων Ἑλλάς καὶ Ἕλλην, ὑπογραμμίζοντας τὴν πίστη του στὴ διαχρονικὴ συνέχεια τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἀντιγράφω ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ Κωνσταντίνου Σκουτέρη «Κείμενα τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ» (ἔκδοση Ἀποστολικῆς Διακονίας, Ἀθήνα 1971):

«Ἔως πότε, πανακήρατε Κόρη, τὸ τρισάθλιον γένος τῶν Ἑλλήνων ἔχει νὰ εὐρίσκεται εἰς τὰ δεσμὰ μιᾶς ἀνυποφέρτου δουλείας;..... Ἴσως σὲ παρακινήσωσιν αἱ φωναὶ καὶ αἱ παρακλήσεις τῶν Ἁγίων σου, ὅπου ἀκαταπαύστως φωνάζουσιν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τῆς τρισαθλίου Ἑλλάδος. Φωνάζει ὁ Ἄνδρέας ἀπὸ τὴν Κρήτη, φωνάζει ὁ Σπυρίδων ἀπὸ τὴν Κύπρον, φωνάζει ὁ Ἰγνάτιος ἀπὸ τὴν Ἀντιόχειαν, φωνάζει ὁ Διονύσιος ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, φωνάζει ὁ Πολύκαρπος ἀπὸ τὴν Σμύρνην, φωνάζει ἡ Αἰκατερίνα ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, φωνάζει ὁ Χρυσόστομος ἀπὸ τὴν βασιλεύουσαν πόλιν καὶ δείχνοντάς σου τὴν σκληροτάτην τυραννίαν τῶν ἀθέων Ἀγαρηνῶν, ἐλπίζουσιν, ἀπὸ τὴν ἄκραν σου εὐσπλαγχνίαν, τοῦ Ἑλληνικοῦ γένους τὴν ἀπολύτρωσιν. Ἀποδέξου, λοιπόν, Παναγία, τὰ δάκρυά μας, τὰ ὁποῖα σημαδεύουσι τὸ μυστήριον, ὅπου εἰς ἐσὲ ἐτελειώθη. Διότι, καθὼς τὰ δάκρυα τρέχουσιν χωρὶς βλάβιμον τῶν ὀμμάτων (ματιῶν), ἔτσι καὶ ὁ θεῖος Λόγος ἔτρεξεν ἀπὸ τὴν καθάραν σου μήτραν, χωρὶς βλάβιμον τῆς παρθενίας σου...» .

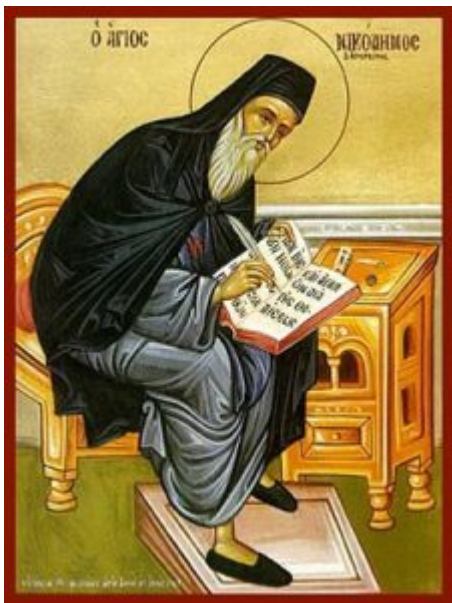
Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός

Στις 24 Αύγουστου 1779, στο Κολικόντασι τῆς τουρκοκρατούμενης τότε Βορείου Ἡπείρου, ἀπαγχονίσθηκε μὲ ἐντολὴ τοῦ Κούρτ Πασᾶ ὁ Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, ὁ Πατροκοσμᾶς, ὅπως κατεγράφη στὴ συνείδηση τοῦ λαοῦ μας. Ξεκίνησε ἀπὸ τὸ Μέγα Δένδρο τῆς Αἰτωλίας, δίπλα ἀπὸ τὸ Θέρμο, τὴν ἀρχαία πρωτεύουσα τῆς Αἰτωλικῆς Συμπολιτείας. Ἔμαθε γράμματα σὲ κρυφὰ καὶ φανερὰ σχολεῖα καὶ κατέληξε στὸ Ἅγιον Ὅρος, στὴ Μονὴ Φιλοθέου. Μὲ τὶς εὐλογίες τῶν ἐκάστοτε Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν, ἐξῆλθε ἀπὸ τὸν Ἄθωνα τουλάχιστον τρεῖς φορές καὶ περιόδευσε τὰ περισσότερα μέρη τοῦ Ἑλληνισμοῦ γιὰ νὰ ἀποτρέψει τοὺς ἐξισλαμισμούς. Ἰδιαιτέρως ἔντονη παραμένει ἡ μνήμη του στὴν Ἡπειρο καὶ στὴ Δυτικὴ Μακεδονία. Δίδασκε μὲ τὸν ἀπλὸ λόγο του, τὴν ἀσκητικὴ ζωὴ του, μὲ τὶς προφητεῖες του γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τοῦ Γένους, μὲ τὸ πάθος του γιὰ τὴν κοινωνικὴ δικαιοσύνη, μὲ τὸν ζῆλο του γιὰ τὴν Ἑλληνορθόδοξη Παιδεία. Ἀπὸ τὰ πρῶτα χρόνια μετὰ τὸ μαρτύριό του, ἀναγνωρίσθηκε ὡς Ἅγιος ἀπὸ τὸν λαό μας καὶ ἡ ἀγιοκατάταξή του ἐπισημοποιήθηκε τὸ 1961 ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο. Ὁ πρῶτος βιογράφος του εἶναι ὁ Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, στὸ περίφημο «Νέον Μαρτυρολόγιον», τὸ ὁποῖο ἐξεδόθη τὸ 1799.

Τὰ σύγχρονα σχολικὰ βιβλία ἔχουν τὴν τάση νὰ ἀγνοοῦν τὸν Ἅγιο Κοσμᾶ ἢ νὰ τὸν παρουσιάζουν σὰν ἕναν δυτικοῦ τύπου Διαφωτιστῆ. Ὅμως ὁ Πατροκοσμᾶς δὲν εἶχε τὴν παραμικρὴ ἐπιρροὴ ἀπὸ τὸν Εὐρωπαϊκὸ Διαφωτισμό, ὁ ὁποῖος ἄλλωστε ἀμφιβητοῦσε τὸν Χριστιανισμό. Ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς δὲν ἀνοιγε ἀπλῶς σχολεῖα ἀλλὰ τόνιζε, ὅτι τὸ σχολεῖο εἶναι προθάλαμος τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἐπιτυχημένη προσπάθειά του νὰ σταματήσει τοὺς ἐξισλαμισμούς, βοήθησε τὴν ἐπιβίωση τοῦ ἔθνους, διότι ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ὅποιος χανόταν γιὰ τὴν Ὀρθοδοξία χανόταν καὶ γιὰ τὸν Ἑλληνισμό. Ὁ ἐξισλαμισμένος τούρκευε, γινόταν φανατικὸς ἀνθέλληνας, γι' αὐτὸ καὶ ἔχει μείνει ὡς ἀρνητικὴ γιὰ τὸ Γένος μας ἔννοια ἢ λέξη «γενίτσαρος». Ἡ παιδεία, στὴν ὁποία πίστευε ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς, δὲν ἦταν μία ἀπλὴ κατάρτιση καὶ ἐκμάθηση τεχνοκρατικῶν γνώσεων, ὅπως θὰ ἤθελαν σήμερα ὀρισμένοι. Ἀλλὰ μιλοῦσε γιὰ μία Παιδεία, ἡ ὁποία πρωτίστως θὰ διαμορφώνει ἀνθρώπους, θὰ

διαπλάθει ανθρώπινους χαρακτήρες.

Ἀπὸ τὸ σπουδαῖο κείμενο «Τὸ Ἅγιον Ὅρος καὶ ἡ παιδεία τοῦ Γένους μας» , τὸ ὁποῖο συνετάγη καὶ ἐξεδόθη ἀπὸ τὴν Ἱερὰ Μονὴ Ἰβήρων, πρῶτα τὸ 1994 καὶ βελτιωμένο τὸ 2003, παραθέτουμε ὀρισμένες εὐστοχες ἐπισημάνσεις γιὰ τὶς διδαχὲς τοῦ Πατροκοσμᾶ: «... Ἀνοῖξτε σχολεῖα ἑλληνικά. Νὰ βάλετε ὅλοι σας, γιὰ νὰ σπουδάζουν ὅλα τὰ παιδιὰ χωρὶς νὰ πληρώνουν. Νὰ μάθουν τὰ παιδιὰ τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα, γιὰ νὰ ξεσκεπάσουν ὅλα τὰ μυστήρια τῆς ζωῆς καὶ τῆς Ἐκκλησίας μας, ποὺ εἶναι ἐκεῖ κρυμμένα. Ἀπὸ τὸ σχολεῖον μανθάνομεν τὸ κατὰ δύναμιν τί εἶναι Θεός, τί εἶναι Ἅγια Τριάς, τί εἶναι ἄγγελοι, ἀρχάγγελοι, τί εἶναι δαίμονες, τί εἶναι παράδεισος, τί εἶναι κόλασις, τί εἶναι ἁμαρτία, ἀρετὴ. Ἀπὸ τὸ σχολεῖον μανθάνομεν τί εἶναι Ἅγια Κοινωνία, τί εἶναι Βάπτισμα, τί εἶναι τὸ Ἅγιον Εὐχέλαιον, ὁ τέλειος γάμος, τί εἶναι ψυχὴ, τί εἶναι κορμί... τὸ σχολεῖον ἀνοίγει τὲς ἐκκλησίες, τὸ σχολεῖον ἀνοίγει τὰ μοναστήρια. Ἄνισως καὶ δὲν ἦτανε σχολεῖα, ποῦ ἤθελα ἐγὼ νὰ μάθω νὰ σᾶς διδάσκω;.... Εἶναι ἀληθινὸς ἐπαναστάτης, ἀνανεωτὴς τῶν πάντων. Κρίνει τὸν πλούσιο, ποὺ δὲν δίνει στὸν φτωχό. Διοργανώνει δωρεὰν παιδεία. Σέβεται τὴ γυναῖκα. Βλέπει ὅτι τὴν καταπιέζουν. Φανερώνεται πραγματικὸς ὑπερασπιστὴς της. Ρίχνει ὅλους στὸ φιλότιμο».

Ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης

Γεννήθηκε τὸ 1749 στὴ Νάξο (τὸ κοσμικὸ ὄνομά του ἦταν Νικόλαος Καλλιβρούτσης) καὶ ἐκοιμήθη στίς 14 Ἰουλίου 1809 στὸ κελλί τῶν Σκουρταίων, κοντὰ στίς Καρυές τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Σπούδασε στὴν περίφημη Εὐαγγελικὴ Σχολὴ τῆς Σμύρνης καὶ ἔμαθε ἄριστα ὅλες τὶς μορφές τῆς Ἑλληνικῆς γλῶσσας, ὅπως ἐπίσης τὴ Θεολογία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὶς Φυσικὲς Ἐπιστῆμες, τὰ Λατινικά καὶ τὰ Γαλλικά. Εἶχε θαυμαστὴ μνήμη καὶ σέ πολλὰ συγγράμματά του, ὅπως τὸ Συμβουλευτικὸν Ἐγχειρίδιον, παραθέτει φράσεις ἀπὸ Ἀρχαίους

συγγραφείς και από την Αγία Γραφή, χωρίς να χρησιμοποιεί βοηθήματα αλλά αξιοποιώντας τη μνήμη του. Θεωρείται έκ των κορυφαίων εκκλησιαστικών συγγραφέων της περιόδου της Τουρκοκρατίας. Η μνήμη του τιμάται στις 14 Ιουλίου.

Πέραν των πολλών πνευματικών και ψυχωφελών συγγραμμάτων του, ο Άγιος Νικόδημος προσέφερε σημαντική υπηρεσία στην επιβίωση του Έλληνισμού και στη διαφύλαξη της εθνικής ταυτότητας και αὐτογνωσίας. Μία πτυχή της εθνικής προσφοράς του είναι και η χρήση όλων των μορφών της διαχρονικής γλώσσας μας. Ο Άγιος έγραφε και τα Έλληνικά του Όμηρου και τα Έλληνικά των Πατέρων της Εκκλησίας, αλλά και τη δημώδη της εποχής του. Απέδειξε με την ευρυμάθειά του, ότι ο Έλληνισμός συνεχίζει την αδιάκοπη πορεία του μέσα στους αιώνες, με κύρια απόδειξη την ενιαία Έλληνική γλώσσα. Η Έλληνική είναι η ίδια γλώσσα επί αιώνες. Αλλάζει η γραμματική, αλλάζουν κάποιες καταλήξεις, αλλά οι περισσότερες λέξεις και οι ρίζες των λέξεων παραμένουν ίδιες. Ο Άγιος αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα του γεγονότος, ότι η καλή γνώση της Αρχαίας και της Εκκλησιαστικής Έλληνικής βοηθεί στην όρθή χρήση και της καθομιλουμένης.

Ο Νάξιος λόγιος και μοναχός απέδωσε στο Όμηρικό Ηρωικό Έξάμετρο την ευαγγελική περικοπή που αναγιγνώσκεται στον Έσπερινό της Αγάπης, την ημέρα του Πάσχα. Χρησιμοποίησε, δηλαδή, κατά τρόπο έντυπωσιακό τον γλωσσικό τύπο των Όμηρικών έπων, για να μεταγλωττίσει την περικοπή. Διερωτώμαι ειλικρινώς: Πώς κατόρθωσαν τα φτωχά Έλληνόπουλα επί Τουρκοκρατίας, με ένα τριμμένο ράσο και ένα κερι για να φωτίζονται, χωρίς άνεσεις και Ηλεκτρονικούς Υπολογιστές, και μάθαιναν άριστα όλες τις γλωσσικές μορφές της ελληνικής, από τον Όμηρο μέχρι την εποχή τους, ενώ σήμερα πτυχιούχοι Πανεπιστημίου δυσκολεύονται να βάλουν μία δασεία ή μία περισπωμένη;

Η κορυφαία εθνική προσφορά του Αγίου Νικοδήμου, πιστεύω, ότι είναι η συγγραφή του Νέου Μαρτυρολογίου. Πρόκειται για ένα βιβλίο, τό οποίο περιλαμβάνει τό συναξάρι (βίο και ματύριο) 87 αγωνιστικών μορφών, που προτίμησαν να θυσιασθούν παρά να άλλαξοπιστήσουν. Αυτοί είναι οι Νεομάρτυρες, οι πρώτοι αντιστασιακοί της δουλείας. Παράλληλα με τό Κρυφό Σχολείο και τους κλεφταρματολούς, οι ταπεινοί αυτοί αγωνιστές της Πίστewς και του Γένους, με την προσευχή τους και την Όμολογία τους «είμαι Χριστιανός, δέν τουρκεύω», άνοιξαν τον δρόμο για τη λευτεριά, στερέωσαν την έλληνορθόδοξη συνείδηση, έδωσαν μαρτυρία Χριστού και Ελλάδος, τόνωσαν τό φρόνημα των αδελφών τους, μείωσαν και περιόρισαν τους έξισλαμισμούς. Με τό βιβλίο του αυτό, τό οποίο φέρει ήμερομηνία 1794 αλλά έτυπώθη στην Βενετία τό 1799, ο Άγιος Νικόδημος τολμά κάτω από τη μύτη του κατακτητή να δώσει μήνυμα αντίστασεως, να

καλλιεργήσει έλπίδα Άναστάσεως ψυχικής και έθνικης, νά προτείνει και σέ άλλους
νά μιμηθοϋν τούς Νεομάρτυρες.

Πηγή: agiazoni.gr